

مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی

مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی:

مراجع فارسی (علوم انسانی؛ ۵)

فهرستواره

دستنویست های ایران (دنا)

محمود صدیقی

دی ۱۳۹۰

۸- کتاب های چند نسخه ای براساس قدمت نظم یافته اند؛

۹- در میان نسخ متعدداز یک کتاب ، نسخه مولف ، مقدم بر سایر نسخه ها آورده شده است؛

۱۰- در خصوص نسخه های پراکنده با عناوین عام اساس کار بر تقدم کتابت استوار می باشد؛

چگونه از فهرستواره استفاده نماییم

۱. برپایه نظم الفبایی " عنوان کتاب " مدخل مورد

نظر در محل الفبایی خود قابل بازیابی است؛

۲. اگر عنوان مورد نظر نام دیگر اثر باشد، با استفاده از سیستم ارجاع خواننده به نام اصلی رهنمون می گردد؛

۳. چنانچه خواننده از طریق مولف بخواهد اثری را بازیابی نماید با مراجعه به جلد ۱۱ (نمایه مولفان) می تواند "عنوان" مربوطه را دنبال نماید.

۴. اگر نام " کاتب " مدخل مورد نظر باشد، با مراجعه به جلد ۱۲ (نمایه کاتبان) و یادداشت موارد مورد نظر می توان به عنوان یا عناوین خاص دست یافت.

لازم به یادآوری است که حجت الاسلام درایتی اظهار امیدواری نموده است به زودی " بانک اطلاعات نسخ خطی" را بر روی وب عرضه نماید. از نکات قابل توجه این مجموعه گذشته از معرفی نسخ خطی پراکنده در یک منبع به صورت یکپارچه، تفکیک این نسخ به لحاظ آماری در کتابخانه ها و مراکز مختلف است که این امر در مقدمه برای اهل فن و مشتاقان فراهم گردیده است. آخرین نکته اینکه در مراسم انتخاب کتاب سال (۸۹) فهرستواره جزو " آثار شایسته تقدیر" قرار گرفت .

پوشش موضوعی کتاب

موضوعات گوناگون موجود در فهرست های ایران که اساس فهرستواره را تشکیل داده اند به چند دسته کلی قابل تفکیک می باشند: ۱- علوم دینی ۲- علوم انسانی ۳- علوم طبیعی ۴- علوم پایه ۵- علوم غریبه . هریک از این موضوعات در مقدمه به تفصیل مورد بحث واقع شده اند.

ساختار کتاب

۱- تمام مدخل ها برپایه نظم الفبایی " عنوان کتاب ها و رساله ها " مرتب گردیده اند؛

۲- در نظم الفبایی " ال " عربی در نظر گرفته نشده است ؛

۳- کتاب های هم اسم با مولفان متفاوت ، به ترتیب تاریخ فوت مولفان از قدیم به جدید منظم شده اند؛

۴- کتاب های همانند و " بدون نام مولف" پس از کتاب های دارای نویسنده آمده اند؛

۵- کتاب های دارای مولف فاقد " تاریخ و سال " زندگی نویسنده ، ملاک مرتب سازی تاریخ قدیمی ترین نسخه آن مد نظر بوده است؛

۶- در صورتی که کتاب، همنام و دارای مولف باشد و تاریخی برای نویسنده و نسخه آن ثبت نشده باشد، بعد از کتاب های دارای مولف و تاریخ مرتب شده است؛

۷- در نظم کتاب های همنام زبان تالیف و موضوع اثر مد نظر نبوده است و براساس مولف آن ترتیب یافته است؛

فهرستواره دست‌نوشته‌های ایران (دنا) / به کوشش مصطفی درایتی. - تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۹-

۱۲ ج. - (کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی؛ ۲۱۵)

مندرجات: ج. ۱. آیین - اظهار. - ج. ۲. اعاده - تشیید. - ج. ۳. التصاریف - چینی سازی. - ج. ۴. الحائریات - دین. - ج. ۵. دیوان - ژیمناستیک. - ج. ۶. سائر - شیوه. - ج. ۷. الصاحب - فیه مافیة. - ج. ۸. قائم - مثیر. - ج. ۹. المجادلہ - المملوک. - ج. ۱۰. المنائح - یونسییه. - ج. ۱۱. مولفان دست‌نوشته‌های ایران. - ج. ۱۲. کاتبان دست‌نوشته‌های ایران.

گردآوری و تدوین اطلاعات نسخه‌های خطی موجود در کتابخانه‌های ایران در یک منبع کاری است عظیم و بزرگتر آنکه این مهم از عهده شخص برآید آن هم بدون داشتن پشتوانه سازمانی و دولتی مانند تلاش ۱۵ ساله (۷۵-۸۹) مولف محترم "دنا" که ۳۰۱/۰۰۰ عنوان دست‌نوشته را به تعبیر خود در این ماخذ گردآورده است. نسخه‌های خطی به صورت پراکنده در انواع کتابخانه‌ها و شهرهای مختلف ایران نگهداری می‌شود و بنا به مقدمه کتاب تا قبل از این منبع اطلاعات نسخ موجود به طور یکپارچه در اختیار نبود و افزون بر

آن نیز لزوم منبعی که بتواند اطلاعات تمامی نسخ را به طور یکجا در دسترس پژوهشگران قرار دهد احساس می‌گردد چنانکه نویسنده‌ای پس از تصحیح و چاپ یک نسخه خطی و صرف هزینه گزاف تازه متوجه می‌شد که نسخه‌های دیگری از نسخه در فلان کتابخانه وجود داشته که از نظر وی پنهان مانده است و چه بسا برای نسخه مورد نظر به خارج از کشور سفر نموده، در حالیکه آن منبع در کتابخانه‌های داخل هم موجود بوده است. چنانکه مولف می‌گوید دو هدف اصلی، انگیزه تدوین این مجموعه بود: ۱- تبدیل اطلاعات ناهمگون و پراکنده به مجموعه‌ای سامان یافته به جهت نمایش حجم و اهمیت ذخایر مکتوب ایران ۲- ایجاد پشتوانه اطلاعاتی برای مراکز پژوهشی و پژوهشگران این حوزه.

نام "دنا" تلخیص عنوان کتاب می‌باشد که "دانا" را نیز در ذهن خواننده متبادر می‌سازد.

گستره مجموعه

این فهرستواره برپایه ۵۰۰ فهرست جداگانه از نسخ خطی و همچنین اطلاعات ۱۳ مرکز عمده نگهداری نسخ خطی در سراسر ایران شکل گرفته است که البته به معنای تمام موجودی این مراکز نیست و ممکن است منابعی فهرست نشده در این کتابخانه‌ها وجود داشته باشند که از نظر این مولف دور مانده باشد آنچه در این گزارش آمده تعداد عناوین نسخه‌هایی است که اطلاعات مفصل و یا مختصر آن تا اواخر سال ۱۳۸۸ شمسی به دست ما رسیده است:

۱. کتابخانه مجلس شورای اسلامی به اضافه سنای سابق: : ۴۳۲۷۲ عنوان نسخه

۲. دانشگاه تهران (به اضافه دانشکده الهیات، حقوق، ادبیات و علوم پزشکی) به ضمیمه نسخه‌های عکسی و فیلم‌های آن: ۴۰۷۰۰ عنوان نسخه؛

۳. کتابخانه آیة‌الله مرعشی در قم: ۲۹۸۲۷ عنوان نسخه؛

۴. کتابخانه آستان قدس رضوی در مشهد: ۲۸۴۴۶ عنوان نسخه؛

۵. کتابخانه ملی ایران ۲۰۸۸۵ عنوان نسخه؛

۶. کتابخانه ملک تهران: ۱۷۵۶۹ عنوان نسخه؛

۷. کتابخانه آیة‌الله گلپایگانی در قم: ۱۵۶۷۱ عنوان نسخه؛

۸. مرکز احیاء میراث اسلامی در قم (خطی و عکسی): ۱۳۲۸۶ عنوان نسخه؛

۹. کتابخانه مسجد اعظم قم: ۶۹۶۱ عنوان نسخه؛

۱۰. کتابخانه وزیری در یزد: ۶۹۲۷ عنوان نسخه؛

۱۱. کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری (سپهسالار) تهران: ۶۰۶۳ عنوان نسخه؛

۱۲. دانشگاه فردوسی مشهد (شامل دانشکده الهیات و ادبیات.

همچنین در این بررسی چند محور مورد بررسی قرار گرفته است:

۱. کتاب‌های دارای بیشترین نسخه در ایران؛

۲. کهن‌ترین نسخه‌های موجود کشور؛

۳. پراکندگی نسخه‌های در کشور؛

۴. مراکز نگهداری نسخه‌ها و حجم ذخایر آن؛

۵. نسبت کتاب‌های عربی و فارسی و رابطه آن به موضوعات مختلف.